

GIỚI THIỆU VỀ ANGIÊRI

Nguyễn Thanh Hiền*

1) Đặc điểm tự nhiên

Benjamin Stora miêu tả rằng “vùng Bắc Phi (Maghreb) là một hình chữ nhật lớn song song với đường xích đạo, kẹp giữa hai đường vĩ tuyến: phía bắc và hai bên sườn là biển, phía nam là một đại dương cát và đá. Với đặc điểm địa hình như thế nhà sử học Ibn Khadoun (1332 – 1406) đã ví khu vực này là “đảo Bắc Phi”. Nằm trong “đảo Bắc Phi”, Angiêri chạy dài từ Maroc đến Tuynidi, trải ra trên 1000 km, với diện tích 2.381.704 km², đứng thứ hai châu Phi về độ rộng. Đất nước Angiêri có mặt tiền rất đẹp quay ra Địa Trung Hải. Các nước láng giềng của Angiêri, ngoài Maroc và Tuynidi như đã nói ở trên còn có Môritani, Mali, Nigiê, Libi và Xarauy.

Angiêri được sở hữu từ biển cả, núi non cho đến sa mạc. Chính vì thế Benjamin Stora đã viết: “Là vùng có địa hình đa dạng rất tương phản, pha trộn giữa đặc tính núi, Địa Trung Hải, bán sa mạc và thảo nguyên cho nên trong tiến trình lịch sử, Angiêri đã trở thành nơi giao lưu, tiếp xúc của các nền văn minh nhân loại, từ phương Đông qua, từ châu Âu tới”. Núi non của Angiêri tập trung nhiều ở phía tây. Có những ngọn núi cao đến hơn 2000 m ở vùng Aurès và Djurdjura. Nằm giữa hai dãy Atlas (Atlas thuộc Tel ở phía bắc và Atlas thuộc Xahara ở phía nam) là những thảo nguyên và đây cũng là vùng chăn nuôi truyền thống của Angiêri. Các

vùng đồng bằng thường có diện tích hẹp và nằm ven biển.

Thủ đô của Angiêri là Angiê có số dân 3 triệu người, vừa là hải cảng lớn vừa là nơi nghỉ mát và du lịch nổi tiếng. Ngoài Angiê, Angiêri còn có 2 thành phố lớn khác là Côngxtăngtin và Ôrăng. Dân số toàn quốc hiện nay có khoảng 30 200 000 người với các thành phần dân tộc khác nhau. Người Arập chiếm đại đa số (90%), người Becbe có khoảng 9% và 1% còn lại thuộc các dân tộc khác như người gốc Âu (Pháp, Ý, Tây Ban Nha, Do Thái, Thổ Nhĩ Kỳ), gốc Á và người lai. Số đông áp đảo của người Arập tại đây tạo nên đặc thù ngôn ngữ chính của Angiêri là tiếng Arập, song tiếng Pháp được dùng phổ biến, bên cạnh đó còn có tiếng Becbe vẫn được sử dụng.

Mật độ dân cư trung bình chưa đến 13 người trên 1 km². Dân số ở thành thị đông hơn nông thôn với các chỉ số tương ứng 51,7% và 48,3%. Tỷ lệ nữ 50,14% cao hơn một chút so với 49,86% nam giới. (Các số liệu lấy từ nguồn (1) trong danh mục Tài liệu tham khảo)

Đạo Hồi là tín ngưỡng chính của Angiêri hiện nay và do người Arập mang vào. Những ghi chép lịch sử của Angiêri cho thấy những người Arập đầu tiên đến xâm chiếm xứ sở của người Becbe (người bản địa sơ nguyên ở Bắc Phi) đã luôn luôn bị thất bại. Thấy không thắng được bằng quân sự, người Arập đã thực hiện một ý đồ khác là làm cho các thủ lĩnh của người

*Tiến sĩ, Trưởng phòng,
Viện Nghiên cứu Châu Phi và Trung Đông

Becbe quy theo đạo Hồi và cũng phải mất hơn 1 thế kỷ người Ả-rập mới chinh phục nổi Bắc Phi (trong đó có Angiêri) cùng dân chúng ở đây.

Angiêri là đất nước giàu tài nguyên khoáng sản, đặc biệt là khí đốt tự nhiên và giàu mỏ, bên cạnh đấy là quặng sắt và photphorit. Đất canh tác có khoảng 13.000.000 ha, trồng cây công nghiệp là chủ yếu. Rừng của Angiêri có nhiều loại thực vật phong phú và đa dạng.

2) Đặc điểm lịch sử và chính trị

Trong suốt chiều dài lịch sử của mình, Angiêri thường bị xâm chiếm bởi các thế lực bên ngoài. Người La Mã đến đây từ năm 146 trước CN đến năm 432 sau CN; Người Vandal - từ năm 432 đến năm 533; Người Byzantiee - từ năm 533 đến năm 633; Người Ả-rập - từ năm 755 đến năm 1516; Người Thổ Nhĩ Kỳ - từ năm 1516 đến năm 1830. Từ năm 1830 quân đội Pháp kéo đến Angiêri và đô hộ nước này kéo dài xuyên qua hơn 1 thế kỷ, đến năm 1954. Thực ra, ngay từ những năm đầu bị Pháp chiếm đóng, người Angiêri đã liên tục nổi dậy chống lại rất quyết liệt. Các giáo đoàn đã kêu gọi nhân dân tham gia vào "Cuộc chiến tranh thần thánh" do Abd-el-Kader, con trai của vị đạo sỹ thuộc Hiệp hội tôn giáo Qadriya Mahi Eddir ở xứ Mascara làm chỉ huy. Những cuộc giao chiến quyết liệt đã được kéo dài cho đến năm 1847 là năm Abd-el-Kader buộc phải đầu hàng khi đã bị dồn đến chân tường cuối cùng. Thời kỳ đấu tranh giành độc lập được bắt đầu từ năm 1954: Ngày 3 tháng 1 năm 1954 Ủy ban cách mạng vì sự thống nhất và hành động của Angiêri đã ra đời và lập ra Mặt trận giải phóng dân tộc. Ngày 1 tháng 11 năm 1954 Mặt trận đã phát động cuộc khởi nghĩa mở đầu cho thời kỳ đấu tranh giành độc lập của Angiêri. Cuộc kháng chiến đã kết thúc

bằng việc giành được chủ quyền dân tộc vào năm 1962: Pháp ký Hiệp định Eviăng ngày 18 tháng 3 năm 1962 và ngày 5 tháng 7 năm 1962 Angiêri chính thức tuyên bố độc lập, thành lập nước cộng hoà.

Tổng thống đầu tiên của Angiêri độc lập là Ahmed Ben Bella. Một cuộc đảo chính bằng quân sự đã diễn ra vào năm 1965, đại tá Huari Bumediên đã lật đổ Ahmed Ben Bella và lên nắm chính quyền. Sau khi Bumediên mất, Chadli Ben Djedid được bầu làm tổng thống vào năm 1979. Từ năm 1988 Tổng thống Chadli Djedid thực hiện chủ trương đa đảng và từ bỏ đường lối xã hội chủ nghĩa trong kinh tế mà Bumediên đã theo đuổi trước kia. Cũng từ năm 1988 cho đến năm 1991, Mặt trận Hồi giáo Cứu thế (FIS) đã phát triển không ngừng, trở thành một lực lượng chính trị độc lập và giành được chiến thắng trong các cuộc bầu cử Hội đồng thành phố. Tại cuộc bầu cử Hạ Nghị viện tháng 12 năm 1991, FIS đã giành được đa số tuyệt đối và nắm chính quyền. Ông Boudiaf trở thành Tổng thống Angiêri. Tuy nhiên, cũng từ thời điểm này chủ nghĩa khủng bố bắt đầu trỗi dậy, những cuộc ám sát đã thường xuyên diễn ra khiến cho đất nước rơi vào tình trạng bất ổn định.

Từ năm 1995 Tổng thống Liamine Zérual lên nắm quyền lực đến năm 1999 thì từ chức, vị trí tổng thống được chuyển sang cho ông Abdelaziz Bouteflika. Ông Bouteflika thực hiện chính sách hoà hợp dân tộc, đối ngoại độc lập, không liên kết, nhờ vậy đất nước dần trở lại ổn định. Trong năm 1999, Luật Hoà giải dân sự đã được quốc hội Angiêri thông qua. Cần phải nói rằng vấn đề hoà giải dân sự đã được đông đảo dư luận công chúng ủng hộ. Bằng chứng là trong cuộc trưng cầu dân ý về dự thảo luật này có đến 98,5% ý kiến

tán thành. Với Luật Hoà giải dân sự hàng ngàn binh sỹ Hồi giáo đã hạ vũ khí được ân xá. Tuy nhiên, trên thực tế các phần tử Hồi giáo cực đoan vẫn không ngừng các hoạt động khủng bố của họ.

Năm 2002 đã diễn ra cuộc bầu cử quốc hội tại Angiêri để lựa chọn ra 389 nghị sỹ. Đảng Mặt trận giải phóng dân tộc cầm quyền giành được 199/389 số ghế còn đảng Tập hợp dân chủ quốc gia giành được 48 ghế. Chính phủ mới được thành lập trên cơ sở liên minh của hai đảng này nên đã giành được đa số ghế áp đảo trong quốc hội.

Tại cuộc bầu cử tổng thống ngày 8 tháng 4 năm 2004 ông Bouteflika đã tái đắc cử nhiệm kỳ tổng thống thứ hai với gần 85% phiếu bầu. Cuộc bầu cử này có 18.094.555 cử tri đăng ký và đi bỏ phiếu trên thực tế là 10.508.777 cử tri. Như vậy, tỷ lệ tham gia bỏ phiếu đạt 58,08% (Các số liệu lấy từ nguồn (4) trong Tài liệu tham khảo). Phe đối lập theo tư tưởng dân chủ phê phán kết quả bầu cử đó là gian lận và yêu cầu phải kiểm tra lại. Tuy nhiên, kết quả điều tra lại cho thấy mọi thao tác bầu cử đều được quản lý chặt chẽ và theo đúng quy định. Đối thủ cạnh tranh với ông Bouteflika là Ali Benflis- Tổng thư ký Mặt trận giải phóng dân tộc Angiêri đã bị loại. Người dân Angiêri đã quá mệt mỏi khi phải sống trong tình trạng khủng bố bằng bạo lực và do vậy họ đã đánh giá cao chính sách hoà giải dân sự mà ông Bouteflika theo đuổi. Đây cũng chính là lý do cơ bản đảm bảo một thắng lợi gần như chắc chắn đối với ông Bouteflika khi ông bước vào tranh cử tại cuộc bầu cử năm 2004.

Pháp cũng đã thể hiện thái độ ủng hộ đối với Tổng thống Bouteflika qua việc Tổng thống Pháp và tiếp ngay sau đó là các Bộ trưởng Bộ Tài chính, Bộ Quốc phòng và Bộ Nội vụ sang thăm Angiê. Kết quả thu được sau những chuyến thăm đó

là việc thực hiện tiếp tục các dự án đầu tư của Pháp bị ngưng trệ ở Angiêri (chẳng hạn nhu công trình xây dựng tàu điện ngầm ở Angiê) hay việc tiếp tục cấp visa vào Pháp cho người Angiêri theo số lượng như đã thoả thuận trước kia. Bên cạnh đó, người ta thấy nhiều trung tâm văn hoá Pháp được mở lại. Điển hình là việc khôi phục lại Trường Đào tạo chức vị tiến sỹ Pháp – Angiêri. Đây là trường được giảng dạy hoàn toàn bằng tiếng Pháp và do phía Pháp cấp tài chính. Hãng hàng không Air France của Pháp cũng quay trở lại Angiêri sau 9 năm vắng mặt bởi sự cố rơi máy bay vào tháng 12 năm 1994 do nhóm vũ trang Hồi giáo (GIA) gây ra. Nhìn chung, quan hệ Angiêri – Pháp đã được bình thường hoá từ thời cầm quyền của Tổng thống Bouteflika.

Tóm lại, thể chế chính trị hiện nay của Angiêri là thể chế cộng hoà với tên gọi đầy đủ là Cộng hoà Dân chủ và Nhân dân Angiêri. Nguyên thủ quốc gia là tổng thống được nhân dân bầu ra và hoạt động trong nhiệm kỳ 5 năm. Quốc hội là cơ quan nắm giữ quyền lập pháp và cũng có nhiệm kỳ 5 năm. Chính phủ đảm nhiệm quyền hành pháp với người đứng đầu là thủ tướng. Angiêri hiện nay được phân chia thành 48 đơn vị hành chính trên nền tảng cơ cấu lãnh thổ đơn nhất. Đất nước này theo chế độ đa đảng, hiện tại đảng cầm quyền là Mặt trận Giải phóng dân tộc Angiêri. Angiêri tham gia Liên Hiệp Quốc từ ngày 18 tháng 10 năm 1962, là thành viên của Tổ chức Thống nhất châu Phi trước kia (OAU) và Liên minh Châu Phi (AU) hiện nay đồng thời cũng là thành viên của Tổ chức Các nước Xuất khẩu Dầu mỏ (OPEC).

3. Đặc điểm kinh tế

Như trên đã nói, Angiêri là nước giàu tài nguyên, khoáng sản, đặc biệt là khí đốt tự nhiên và dầu mỏ. Đây là 1 trong 5 nơi

có nguồn trữ lượng khí đốt tự nhiên lớn nhất thế giới và là nước xuất khẩu thứ 2 của thế giới về sản phẩm này với khai thác khí đốt đạt khoảng 70 tỷ m³/năm. Khai thác dầu mỏ đạt 48 triệu tấn/năm, đứng thứ 3 châu Phi về khai thác dầu, còn về trữ lượng dầu Angiêri đứng hàng thứ 14 của thế giới. Nhìn chung, dầu mỏ là nền tảng của kinh tế Angiêri, chiếm khoảng 52% thu nhập ngân sách, 25% GDP và hơn 95% số tiền thu được do xuất khẩu. Nền kinh tế của đất nước bị phụ thuộc quá nặng nề vào dầu mỏ và nguồn dầu mỏ của Angiêri cũng bị cạn kiệt dần. Theo số liệu được nêu lên bởi British Petroleum đăng trong tạp chí Thống kê năng lượng thế giới số ra tháng 6 năm 2004 thì trữ lượng dầu thô của Angiêri năm 2003 là khoảng 11,3 tỷ thùng tương đương với 1,6 tỷ tấn và chiếm khoảng 1% trữ lượng dầu của thế giới. Cũng trong năm 2003, sức sản xuất dầu của Angiêri đạt 1,8 triệu thùng/ngày. Theo đánh giá của tạp chí nói trên thì trữ lượng dầu mỏ của Angiêri sẽ bị cạn kiệt sau 16 năm nếu cứ duy trì tốc độ khai thác như vậy. Tuy nhiên, Angiêri cũng có may mắn là phát hiện thêm các nguồn dầu mới. Từ khi giành độc lập vào năm 1962 đến nay nước này đã phát hiện được khoảng 3 tỷ tấn nữa, do vậy ước tính trữ lượng hydrocarbures hiện nay có thể đang ở mức tương đương với mức của năm 1971.

Dầu mỏ là nam châm thu hút các nhà đầu tư nước ngoài đến với Angiêri, trong số đó các công ty của Trung Quốc đang chiếm lĩnh vị trí hàng đầu. Trung Quốc có chiến lược hợp tác rất rõ ràng với Angiêri và được phía Angiêri đánh giá rằng sự hợp tác đó có tầm quan trọng hàng đầu. Những công ty đầy tên tuổi của Trung Quốc tham gia vào lĩnh vực năng lượng ở Angiêri là Tập đoàn Dầu mỏ Trung Quốc và Hiệp hội Sinopec, song Trung Quốc hợp tác không chỉ trong lĩnh vực năng lượng.

Để đạt được mục tiêu trong chiến lược năng lượng của mình, các công ty trên của Trung Quốc còn tham gia ngày càng tích cực vào các lĩnh vực khác như xây dựng, nhà ở, công nghệ thông tin vô tuyến... Số lượng trao đổi buôn bán giữa hai nước Trung Quốc và Angiêri năm 2002 đạt 745 triệu USD, tăng 71,8% so với năm 2002.

Có thể nói sau một giai đoạn bị rối loạn chính trị vào đầu những năm 1990, từ năm 1994 trở đi cùng với sự ổn định dần về chính trị thì các cải cách kinh tế cũng đã được tiến hành. Do gánh nặng nợ nần nước ngoài Angiêri đã ký thoả thuận năm một với Quỹ Tiền tệ Quốc tế, sau đó ký tiếp dự án tài trợ mở rộng với thời hạn 3 năm vào tháng 4 năm 1995 có giá trị hiệu lực đến tháng 4 năm 1998. Những tiến bộ trong cải cách kinh tế bắt đầu đạt được, nợ Câu lạc bộ Pari được thu xếp từ năm 1995 do việc mở rộng hoạt động trong lĩnh vực dầu mỏ và khí đốt. Các khoản đầu tư vào lĩnh vực đó đã phát triển và tăng lên nhanh chóng, song chính phủ Angiêri vẫn đang tiếp tục nỗ lực thu hút vốn đầu tư cả của nước ngoài lẫn trong nước vào lĩnh vực năng lượng nhằm giảm tỷ lệ thất nghiệp và cải thiện mức sống của người dân.

Ngoại thương của Angiêri cũng đã có sự điều chỉnh. Sau thoả thuận "stand-by" dự phòng được Quỹ Tiền tệ Quốc tế chấp nhận từ tháng 1 năm 1995 việc nhập khẩu đã không bị hạn chế về số lượng và đa phần các hạn chế về số lượng trong xuất khẩu cũng được tháo bỏ. Nền ngoại thương của Angiêri bắt đầu được mở cửa và tự do hoá do vậy đã được tăng thêm sinh khí rất nhiều.

Đáng tiếc là tuy có sự cải thiện về mức sống, có sự định lại mức lương tối thiểu trong khu vực nhà nước từ 8000 lên 10.000 Dina, song nhìn chung tỷ lệ thất nghiệp cao chiếm đến 35% dân số trong độ

tuổi lao động đã phản ánh sự khó khăn và điểm yếu của chính phủ Angiêri hiện nay. Giải quyết vấn đề công ăn việc làm cho nhân dân vẫn là mục tiêu mà nước này còn phải tiếp tục phấn đấu trong thời gian tới.

Tìm hiểu về Angiêri có thể thấy đất nước này có những lợi thế lớn để phát triển kinh tế. Đất nước có một vị trí địa lý đặc biệt để có thể tiếp nhận ảnh hưởng của các nền văn minh Địa Trung Hải, văn minh châu Âu lại được sở hữu các nguồn tài nguyên khoáng sản giàu có, đặc biệt là dầu mỏ và khí đốt. Bên cạnh đó, Angiêri còn có một nguồn nhân lực được đào tạo có chất lượng, có những quan hệ đa dạng cả về kinh tế lẫn văn hoá với bên ngoài và đang tiến hành thực hiện các cuộc cải cách kinh tế theo hướng tự do hoá. Tuy nhiên, như đánh giá của nhiều chuyên gia nghiên cứu, vấn đề khó khăn cơ bản của Angiêri lại là vấn đề chính trị và xã hội. Một xã hội không đồng nhất như kiểu Nhật Bản mà bị chia rẽ theo các vấn đề cơ bản về các giá trị, chuẩn mực cũng như lối sống do cùng một lúc phải chịu tác động rất mạnh của cả văn minh phương Tây lẫn văn

minh đạo Hồi. Việc xây dựng nên các chính phủ, năng lực điều hành và định hướng tư tưởng của các chính phủ luôn là những vấn đề có ảnh hưởng trực tiếp đến vận mạng và tiền đồ của cả dân tộc và đất nước mà trong trường hợp Angiêri việc đó lại luôn chứa đựng những bất trắc khó lường như minh chứng về những rối loạn chính trị trong lịch sử gần đây của Angiêri đã cho thấy.

Hiện tại, chính phủ của Tổng thống Bouteflika đang có những bước đi ổn định theo hướng tích cực khi áp dụng khá thành công chính sách cải cách kinh tế, mở cửa, thu hút đầu tư nước ngoài và huy động các nguồn lực trong nước. Tăng trưởng kinh tế từ năm 2000 đến năm 2004 trung bình đạt mức 5%, năm 2005 đạt 5,1% (theo BBC News ngày 11/5/2006), an ninh chính trị được ổn định và mức sống của người dân được nâng lên rõ rệt. Tất cả những điều này đang tăng thêm sức hút của Angiêri đối với bên ngoài, tạo đà cho Angiêri có thể hội nhập và hoà mình vào xu thế toàn cầu hoá kinh tế hiện nay của thế giới.

Tài liệu tham khảo

1. Cao Văn Liên (chủ biên), *Tìm hiểu các nước và các hình thức nhà nước trên thế giới*, Nxb Trẻ, TP Hồ Chí Minh, 2005
2. Nguyễn Văn Sang (biên dịch), *Các quốc gia trên thế giới: Châu Phi*, Nxb Trẻ, TP Hồ Chí Minh, 2004
3. Đỗ Đức Thịnh (biên soạn), *Lịch sử châu Phi*, Nxb Thế giới, 2006
4. *L'Année Francophone internationale 2005*, Editions CIDEF-AFI, 2005
5. Benjamin Stora, *Histoire de L'Angiêri coloniale (1830 - 1954)*, Ed. La Découverte, Paris, 1994
6. *Les Berbères*, Presses Universitaires de France, Paris, 1990
7. Bernard Cubertafond, *L'Angiêri contemporaine*, Presses Universitaires de France, 3e édition refondue, Paris, 1995
8. Một số trang Web: <http://www.google.com>; <http://www.africam.com>; <http://www.africaaction.org>